

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

2015 METŲ KOVO MĖNESIO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

PARENGTA LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir pilnus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS	3
ATPK 30¹ straipsnio taikymas	3
<i>Dėl transporto priemonės konfiskavimo taikymo ATPK 30¹ straipsnio kontekste</i>	3
ATPK 43⁹ straipsnio taikymas	3
<i>Dėl netinkamo ATPK 43⁹ straipsnio taikymo</i>	3
ATPK 257 straipsnio taikymas	4
<i>Dėl rungimosi ir teisės į gynybą principų pažeidimo įrodinėjimo procese</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 2 straipsnio 6 dalies taikymas	4
<i>Dėl draudimo bausti už tą pačią veiką antrą kartą (non bis in idem)</i>	4
BK 184 straipsnio taikymas	5
<i>Dėl nusikalstamos veikos dalyko</i>	5
BK 208 straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl civilinės ir baudžiamosios atsakomybės už skolininko nesąžiningumą atribojimo</i>	5
BK 270 straipsnio taikymas	6
<i>Dėl padarinių atsiradimo, kaip būtinos sąlygos baudžiamajai atsakomybei kilti</i>	6
BK 284 straipsnio 2 dalies taikymas	7
<i>Dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už viešosios tvarkos pažeidimą atribojimo</i>	7
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 276, 301 straipsnių taikymas	7
<i>Dėl nuosprendžio pagrindimo asmenų parodymais, duotais ikiteisminio tyrimo metu</i>	7
III. CIVILINĖS BYLOS	8
Bendrosios nuostatos	8
<i>Dėl ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymo (CK 6.667 straipsnio 3 dalies aiškinimo)</i>	8
<i>Dėl restitucijos taikymo natūra, kai sandorio, pripažinto negaliojančiu ab initio, objektu yra transporto priemonė</i>	8
Asmenys	9
<i>Dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo</i>	9
Daiktinė teisė	10
<i>Dėl valstybės ir privataus asmens atsakomybės bei kaltės laipsnio paskirstymo kriterijų sprendžiant dėl valstybinės žemės sklypo nuomos sutarties negaliojimo padarinių</i>	10
<i>Dėl daugiabučių gyvenamųjų namų savininkų bendrijos teisės reikšti materialiuosius teisinius reikalavimus, grindžiamus daugiabučių gyvenamųjų namų butų pirkėjų ir šių butų pardavėjų sudarytomis pirkimo–pardavimo sutartimis</i>	11
<i>Dėl bendraturčio teisės pirkti kito bendraturčio parduodamą turto dalį, kai ši turto dalis parduodama vykdymo procese</i>	11
Paveldėjimo teisė	12
<i>Dėl bendrojo sutuoktinių testamentu ir teisės disponuoti paveldėta nuosavybe</i>	12
Sutarčių teisė	13
<i>Dėl preliminariosios sutarties sąlygų, nustatančių netesybas, aiškinimo</i>	13
<i>Dėl pirkėjo teisių gynimo būdo, kai perduodamas netinkamos kokybės nekilnojamasis daiktas</i>	13
<i>Dėl notaro vykdomojo įrašo pagal vekselį teisėtumo</i>	15
Viešieji pirkimai	15
<i>Dėl perkančiosios organizacijos pareigų tinkamai apibrėžti pirkimo objektą, kai tai yra vaistai, VPĮ 25 straipsnio nuostatų taikymo aspektu ir tiekėjo pasiūlytų prekių (vaistų) lygiavertiškumo perkančiosios organizacijos siekiamiems įsigyti produktams vertinimo</i>	15
Civilinio proceso teisė	16
<i>Dėl proceso atnaujinimo CPK 366 straipsnio 1 dalies 7 punkte nurodytu pagrindu; dėl taikos sutarties, kuria perleidžiamas areštuotas turtas naujam savininkui, prieštaravimo imperatyviosioms įstatymo nuostatoms</i>	16
<i>Dėl teismo jurisdikcijos nagrinėti ginčą po to, kai vienas arbitražo teismas pripažino savo jurisdikciją nagrinėti ginčą, o kitas konstatavo jos neturintis</i>	17
<i>Dėl asociacijos teisės būti savo narių – fizinių asmenų – atstovu pagal pavedimą teisme ir jiems teikti atlygintines teises paslaugas</i>	17
<i>Dėl apeliacinio skundo trūkumų šalinimo instituto taikymo</i>	18

<i>Dėl civilinio proceso teisės normų, reglamentuojančių naujų įrodymų apeliacinės instancijos teisme priėmimą ir kitos šalies teisę pateikti dėl jų savo nuomonę, pažeidimo</i>	19
Bankroto teisė	19
<i>Dėl Įmonių bankroto įstatymo 30 straipsnio 3 dalies normos aiškinimo ir taikymo</i>	19
<i>Dėl teismo taikytinų fizinio asmens bankroto administratoriaus skyrimo kriterijų</i>	20
<i>Dėl Įmonių bankroto įstatymo 33 straipsnio normos aiškinimo</i>	21

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS

ATPK 30¹ straipsnio taikymas

Dėl transporto priemonės konfiskavimo taikymo ATPK 30¹ straipsnio kontekste

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad pagal ATPK asmeniui, padariusiam ATPK 130² straipsnyje nurodytą administracinę teisės pažeidimą, transporto priemonės konfiskavimas yra privaloma administracinė nuobauda, skiriama nepriklausomai nuo to, ar ši transporto priemonė nuosavybės teise priklauso teisės pažeidimą padariusiam ar trečiajam asmeniui. Teisėjų kolegija nurodė, kad transporto priemonės konfiskavimas už ATPK 130² straipsnyje nurodyto administracinio teisės pažeidimo padarymą gali būti netaikomas, o ATPK 30¹ straipsnio 1 dalies nuostatų taikymas yra galimas, kai nustatoma išskirtinė situacija, leidžianti daryti išvadą, jog automobilio savininkas nėra atsakingas už jo nuosavybės panaudojimą pažeidimo padarymo metu. Taigi, norint taikyti pažeidėjui nuosavybės teise nepriklausančių daiktų konfiskavimą, turi būti nustatyta, kad savininkas su jam priklausančiu daiktu nesiėlgė taip rūpestingai, kad kiti asmenys jo negalėtų panaudoti priešingai visuomenės interesams. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad administracinės nuobaudos taikymas turi atitikti proporcingumo reikalavimą – tarp padaryto teisės pažeidimo ir už šį pažeidimą nustatytos nuobaudos, siekiamo tikslo ir priemonių šiam tikslui pasiekti turi būti teisinga pusiausvyra. Teisinga ir protinga laikytina tokia nuobauda, kurią paskyrus gali būti pasiekti nuobaudos tikslai ir kuri, vertinant pažeidimo pobūdį, aplinkybes, pažeidėjo asmenybę, nėra per griežta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-21-746/2015

ATPK 43⁹ straipsnio taikymas

Dėl netinkamo ATPK 43⁹ straipsnio taikymo

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje asmuo pagal ATPK 43⁹ straipsnį nubaustas už tai, kad, būdamas bendrovės generaliniu direktoriumi, nevykdė Klaipėdos visuomenės sveikatos centro pareigūnų reikalavimo pateikti atsakingą asmenį ar jo duomenis, reikalingus administracinio teisės pažeidimo protokolui surašyti. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, remiantis teoriniais pagrindais, viešoji atsakomybė už neveikimą galima esant ne tik pareigai, bet ir galimybei atitinkamai veikti, todėl taikant administracinę atsakomybę už tam tikros valstybinės institucijos reikalavimų nevykdymą, būtina nustatyti ne tik paties reikalavimo neįvykdymo faktą, bet ir jo teisėtumą, pagrįstumą bei galimybes jį įvykdyti esamoje situacijoje. Teisėjų kolegija sprendė, kad nagrinėjamoje byloje Klaipėdos visuomenės sveikatos centro pareigūnai davė tokį nurodymą administracinės atsakomybės patrauktam asmeniui, kurio jis, kaip bendrovės generalinis direktorius, nepažeisdamas teisėtumo ir protingumo reikalavimų, negalėjo įvykdyti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 24 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-24-788/2015

ATPK 257 straipsnio taikymas

Dėl rungimosi ir teisės į gynybą principų pažeidimo įrodinėjimo procese

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad, nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, turi būti laikomasi pagrindinių principų, kurių laikomasi ir baudžiamajame procese, taip pat ir bylos tiesioginio nagrinėjimo teisme bei rungimosi principų; asmeniui, patrauktam administracinėn atsakomybėn, turi būti garantuojamos iš esmės tos pačios teisės, kuriomis baudžiamajame procese gali naudotis įtariamasis ir kaltinamasis. Teismas, nagrinėdamas bylą ir laikydamasis tiesioginio nagrinėjimo teisme principo, privalo tiesiogiai ištirti bylos įrodymus: išklausti proceso šalių paaiškinimus, liudytojų parodymus, specialistų paaiškinimus ir eksperto išvadas, susipažinti su rašytiniais įrodymais, apžiūrėti daiktinius įrodymus, balsu perskaityti protokolus ir kitus dokumentus. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje teismas negali būti suprantamas kaip „pasyvus“ bylų proceso stebėtojas, o teisingumo vykdymas negali priklausyti tik nuo to, kokia medžiaga teismui yra pateikta. Rungimosi principas reikalauja, kad kaltinimo ir gynybos šalys bylų nagrinėjimo teisme metu turėtų lygias teises teikti įrodymus, dalyvauti tiriant įrodymus, pateikti prašymus, ginčyti kitos šalies argumentus ir pareikšti savo nuomonę visais klausimais, kylančiais nagrinėjant bylą ir turinčiais reikšmės jos teisingam išsprendimui (BPK 7 straipsnis). Šalys turi turėti galimybę žinoti ir pasisakyti dėl visų įrodymų byloje ir pateiktų pastabų, siekdamos daryti įtaką teismo sprendimui. Nagrinėjamu atveju teisėjų kolegija nustatė, kad pirmosios instancijos teismas, nepagrįstai neatsižvelgdamas į įstatymo leidėjo numatytas bylų nagrinėjimo teisme viešumo principo išimtis (BPK 9 straipsnio 1, 4 dalys) ir neišsprendęs pareiškėjų prašymo bylą nagrinėti neviešame teismo posėdyje, nesudarė galimybių administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui pateikti teismui įrodymus ir (ar) duoti paaiškinimus (ATPK 272 straipsnio 1 dalis) apie dokumentuose pateiktą įslaptintą informaciją. Be to, teisėjų kolegija nustatė, kad apeliacinės instancijos teismas, nagrinėdamas pareiškėjų skundą, savo iniciatyva atliko įrodymų tyrimą: išnagrinėjo naujai gautus duomenis ir jais grindė skundžiamą nutartį, nesupažindinęs suinteresuotų proceso dalyvių su naujai gauta bylos medžiaga. Apeliacinės instancijos teismas, nesuteikdamas teisės proceso dalyviams susipažinti su naujai gautais duomenimis, teikti paaiškinimus, prašymus ir (ar) juos ginčyti, nesudarė lygių sąlygų dalyvauti bylos procese ir pateikti gynybos argumentus, taip pažeidė rungimosi principą bei suvaržė administracinėn atsakomybėn patraukto asmens teisę į gynybą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 31 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-27-976/2015

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 2 straipsnio 6 dalies taikymas

Dėl draudimo bausti už tą pačią veiką antrą kartą (non bis in idem)

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad *non bis in idem* principo įtvirtinimo tikslas yra uždrausti ne tik nubaudimą už tą pačią veiką, dėl kurios baudžiamasis procesas buvo pabaigtas galutiniu sprendimu, bet ir baudžiamojo proceso dėl tokios veikos pakartojimą, kad administracinės teisės pažeidimai savo prigimtimi yra baudžiamojo pobūdžio, o pažeidimui konstatuoti pakanka, kad sutaptų bent vienas esminių veikos požymių. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad administracinio teisės pažeidimo, už kurį nubaustas nuteistasis (ATPK 178 straipsnio 1 dalis), sudedamosios dalys, neturi esminių skirtumų su

nepadoriu elgesiu, trikdančiu visuomenės rimtį ir tvarką, numatytu BK 284 straipsnio 2 dalyje, o pažeidimų teisinių formuluočių skirtumai nėra pagrindinis kriterijus sprendžiant dėl vėlesnės proceso atitikties *non bis in idem* principui. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pabrėžęs, kad *non bis in idem* principas turi būti aiškinamas kaip žmogaus persekiojimo ar teismo proceso dėl antro pažeidimo draudimas, jei jis pradedamas dėl tų pačių arba labai panašių faktų, neatskiriama susijusių tuo pačiu laiku ir ta pačia vieta. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad kasacinėje praktikoje yra pavyzdžių, kai baudžiamasis procesas po administracinės nuobaudos paskyrimo pripažintas teisėtu, nes anksčiau, neatskleidus visų reikšmingų aplinkybių, pritaikyta nepagrįstai švelni atsakomybės rūšis, pvz., asmeniui per klaidą paskiriama administracinė nuobauda tik už vairavimą esant neblaiviam, ignoruojant faktą, kad dėl jo sukulto eismo įvykio žuvo žmonės. Tačiau teisėjų kolegija pažymėjo, kad toks vertinimas turi būti tinkamai motyvuotas ir pagrįstas išvada apie ankstesnio administracinės atsakomybės taikymo neadekvatumą nagrinėjamai situacijai ir būtinumą taisyti padarytą teisingumo klaidą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-167-788/2015

BK 184 straipsnio taikymas

Dėl nusikalstamos veikos dalyko

Šioje baudžiamojoje byloje teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad BK 184 straipsnyje numatyto nusikaltimo dalykas gali būti tiek svetimas turtas, tiek svetima turtinė teisė. Teisėjų kolegija išaiškino, kad teisę dalyvauti bendrovės organizuojamoje loterijoje galima įvardyti kaip šios bendrovės turtinę teisę, suteikiamą klientams už užmokesį, tolygų jų statomai sumai. Šios teisės suteikimas klientui nemokamai, kai tai daroma savavališkai ir priešingai bendrovės interesams, tiksliausiai vertintinas kaip patikėtos turtinės teisės iššvaistymas. Kita vertus, bendraja teisine prasme nėra klaidinga tokią veiką įvardyti ir kaip patikėto svetimo turto iššvaistymą, nes turtinės teisės yra sudedamoji bendrovės turto dalis. Teisėjų kolegija konstatavo, kad nuteistoji (bendrovės lažybų punkte dirbdama lažybų tarpininke), neimdama iš kliento jo nurodytų statomų sumų, šioms sumoms išduodama jam lažybų korteles ir leisdama nemokamai dalyvauti lošimuose, šią jai patikėtą turtinę teisę iššvaistė, padarydama bendrovei turtinę žalą, tolygią kliento nesumokėtoms sumoms, kurias klientas privalėjo sumokėti nepriklausomai nuo lošimo rezultato. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo, kad kliento statytos ir turėtos mokėti sumos apskaitytos kasos aparato juostoje, todėl žala bendrovei pasireiškė ne tik tuo, kad nuteistoji neėmė iš kliento ir neįnešė į kasą pinigų, bet ir tuo, kad bendrovė nuo nurodytos sumos privalėjo sumokėti nustatyto dydžio mokesčius.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-182-139/2015

BK 208 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl civilinės ir baudžiamosios atsakomybės už skolininko nesąžiningumą atribojimo

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje pažymėjo, kad sprendžiant, ar skolininko nesąžiningumas laikytinas nusikaltimu ar tik civiliniu deliktu, turi būti įvertina objektyvių ir subjektyvių šios veikos požymių, nuo kurių priklauso veikos pavojingumo laipsnis ir pobūdis, visuma. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad būtinasis šio nusikaltimo požymis yra turtinės žalos padarymas kreditoriams. Teisėjų kolegija išaiškino, kad paprastai esant skolininko nesąžiningumui kreditoriams turi būti padaroma didelė turtinė žala, t. y. 150 MGL dydžio suma viršijanti žalą, tačiau tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į nukentėjusiųjų kreditorių skaičių, jų turtinę padėtį, patenkintų kreditorių reikalavimų bei bendrą kreditorinių įsipareigojimų dydį ir kitas

reikšmingas aplinkybes, turtine žala turi būti laikoma ir mažesnio dydžio žala. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad būtent žalos dydis yra vienas iš kriterijų, pagal kurį skolininko nesąžiningumas kaip nusikaltimas (BK 208 straipsnio 1 dalis) atirbojamas nuo civilinio delikto. Tačiau ir šiuo atveju, sprendžiant dėl BK 208 straipsnio 1 dalies taikymo, reikia įvertinti tai, ar minėtų veikų pripažinimas nusikaltimu atitinka iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijos kylančius imperatyvus, pavyzdžiui, turi būti atsakyta į klausimą, ar baudžiamosios atsakomybės taikymas tokiu atveju būtų proporcingas padarytos veikos pavojingumui. Skolininko nesąžiningumo pavojingumui, kartu ir šios veikos, kaip nusikaltimo, atirbojimui nuo civilinio delikto itin didelę reikšmę turi subjektyvieji jos požymiai. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad kaltininko veiksmų, tenkinant (užtikrinant) vieno ar kelių kreditorių reikalavimus, motyvai, tikslai nėra būtinieji šios nusikalstamos veikos požymiai, tačiau jie turi pakankami svarbią reikšmę sprendžiant civilinės ir baudžiamosios atsakomybės už skolininko nesąžiningumo atirbojimo klausimus. Viena vertus, veiksmai, užtikrinant (patenkinant) vieno ar kelių kreditorių reikalavimus, susiję su ypatingu kaltininko nesąžiningumu, sąmoningu kitų kreditorių turtinių teisių pažeidimu, veikimu savanaudiškais tikslais ar kitokiu kaltininko elgesiu šiurkščiai pažeidžiant sąžiningo ūkininkavimo principus dažniausiai, esant kitiems nusikaltimo sudėties požymiams, laikytini skolininko nesąžiningumu BK 208 straipsnio 1 dalies prasme. Kita vertus, paprastai nelaikytini nusikalstamais BK 208 straipsnio 1 dalies prasme veiksmai patenkinant (užtikrinant) vieno ar kelių kreditorių reikalavimus, kurie yra nulemti ekonominio būtinumo ir kuriais siekiama išvengti bendrovės bankroto, padaryti veiksmingesnę likusių kreditorių interesų apsaugą ar kitų itin pozityvių, reikšmingų tikslų. Teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad sprendžiant, ar buvo pažeistos kreditoriaus teisės ginčijamu sandoriu suteikiant pirmenybę kitam kreditoriui, reikia turėti omenyje tai, kad kol skolininkui nėra iškelta bankroto byla, įstatymai nenustato bendrojo kreditorių lygybės principo, būdingo bankroto situacijai, todėl įprastai skolininko sudarytas sandoris, kuriuo tenkinamas vieno iš kreditorių reikalavimas, nors ir yra suėję prievolių vykdymo kitiems kreditoriams terminai, įstatymų yra leidžiamas net ir esant neįvykdytiems įsipareigojimams kitiems kreditoriams, tačiau šis aiškinimas taikytinas tik tiems atvejams, kai yra teisinis pagrindas konstatuoti skolininko, kaip verslo subjekto – protingo asmens, elgesio standartus atitinkančius veiksmus, sąžiningai siekiant naudoti įmonei ir atsiskaitymo su visais jos kreditoriais įstatymų nustatyta tvarka. Svarbu, kad sandoris nepažeistų kitų analogiškoje situacijoje esančių kreditorių teisių, kurie būtų suinteresuoti sudaryti tokį sandorį (įsigyti tą patį turtą, įskaityti savo reikalavimus ir pan.) tokiomis pačiomis ar geresnėmis skolininkui sąlygomis.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-181-895/2015

BK 270 straipsnio taikymas

Dėl padarinių atsiradimo, kaip būtinos sąlygos baudžiamajai atsakomybei kilti

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad, sprendžiant baudžiamosios atsakomybės pagal BK 270 straipsnį klausimą, svarbu nustatyti ne tik žalos dydį, bet ir tai, ar žala galima (BK 270 straipsnio 1 dalis), ar atsiradę padariniai yra realūs (BK 270 straipsnio 2 dalis). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad BK 270 straipsnio 1 dalyje numatyto nusikaltimo sudėtis yra neįprasta, nes padariniais šiuo atveju laikoma ne nusikalstamos veikos nulemta žala, o būtent tokios žalos grėsmė, kuri BK 270 straipsnio 1 dalies prasme yra laikoma padariniu, kurį reikia įrodinėti. Jeigu tokios grėsmės neatsiranda, tai asmeniui už aplinkos apsaugos arba gamtos išteklių naudojimo taisyklių pažeidimus gali kilti administracinė atsakomybė. Svarbu ir tai, kad kiekvienas aplinkos apsaugos taisyklių pažeidimas iš esmės gali sukelti pavojų (tačiau realiai nesukelia) tam tikroms baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms. Teisėjų kolegija išaiškino, kad BK 270 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta aplinkos apsaugos arba gamtos išteklių naudojimo taisyklių (kartu ir aplinkos teršimo) pažeidimo sudėtis apibūdinama pavojaus ir didelės žalos ar kitų sunkių padarinių grėsmės

požymiais. Tačiau BK 270 straipsnio 2 dalyje kalbama apie realiai padarytą žalą. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad ir grėsmės (BK 270 straipsnio 1 dalis) ir realios žalos padarymo (BK 270 straipsnio 2 dalis) atvejais žalos dydis apskaičiuojamas pinigine išraiška, todėl teismas turi įvertinti, ar apskaičiuota suma susijusi su grėsme ar su jau padaryta žala. Be to, teismas turi įvertinti, kokiai gyvūnijos ar augmenijos rūšiai ir daliai atsirado grėsmė, gresiančios žalos aplinkai pobūdį, mastą ir pavojingumą, nukentėjusiojo gamtos išteklių atkūrimo galimybes, žalos dydžio pinigine išraiška ir kitas aplinkybes. Galėjęs kilti pavojus aplinkai turi būti fiksuotas baudžiamojoje byloje.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-155-693/2015

BK 284 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už viešosios tvarkos pažeidimą atribojimo

Šioje baudžiamojoje byloje teisėjų kolegija išaiškino, kad baudžiamasis įstatymas nenubrėžia aiškios ribos tarp baudžiamosios ir administracinės atsakomybės už viešosios tvarkos pažeidimą, dėl to iškyla šių dviejų teisinės atsakomybės rūšių atribojimo problema. Veikos, aprašytos BK 284 ir ATPK 174 straipsniuose, yra iš esmės panašios savo pavojingumo pobūdžiu, nes kėsinamasi į vieną ir tą pačią vertybę – viešąją tvarką. Pagrindinis kriterijus, atribojant šiuos skirtingo pobūdžio pažeidimus, yra nusikalstamai veikai būdingas pavojingumas (BK 11 straipsnio 1 dalis, 12 straipsnis), apie kurį sprendžiama įvertinus veiksmų intensyvumą, trukmę, nukentėjusiųjų skaičių, juos apibūdinančius duomenis, viešosios vietos specifiką bei kitas bylos aplinkybes. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad, vertinant viešosios vietos specifiką ir reikšmę tokio pobūdžio bylose, rimties ir tvarkos laikymosi reikalavimai būna griežtesni oficialių iškilnių, ceremonijų, kulto apeigų ir panašiose vietose, o sporto renginiuose, buitinio bendravimo vietose, neformaliuose susibūrimuose elgesio normos nėra tokios griežtos.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-171-788/2015

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 276, 301 straipsnių taikymas

Dėl nuosprendžio pagrindimo asmenų parodymais, duotais ikiteisminio tyrimo metu

Kasacinis teismas šioje baudžiamojoje byloje nurodė, kad asmenų (kaltinamojo, nukentėjusiojo, liudytojo) parodymai įrodymais yra tuo atveju, kai šie parodymai nepažeidžiant įstatyme nustatytos tvarkos yra duoti pirmosios ar apeliacinės instancijos teismo posėdyje arba ikiteisminio tyrimo teisėjui. Pagal BPK 276 straipsnio 1 dalį, jeigu teisiamajame posėdyje kaltinamasis duoda parodymus, kurie skiriasi nuo tų, kuriuos jis, būdamas įtariamasis, davė ikiteisminio tyrimo teisėjui, šie parodymai teisiamajame posėdyje gali būti perskaitomi. Tokiais atvejais teismas, priimdamas nuosprendį, gali remtis ne tais parodymais, kuriuos kaltinamasis davė teisme, o būtent tais, kuriuos jis, kaip įtariamasis, davė ikiteisminio tyrimo teisėjui. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad tokie parodymai savarankiškos įrodomosios galios teismui priimant nuosprendį neturi, tačiau jie gali būti reikšmingi tikrinant ir įvertinant tiek kaltinamojo teisme duotus parodymus, tiek kitus byloje esančius įrodymus. Šiame kontekste teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad, vien ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui duotais parodymais teismas negali pagrįsti apkaltinamojo nuosprendžio. Prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno atliktoje apklausoje gauti duomenys gali būti reikšmingi teismui tikrinant bei įvertinant tiek kaltinamojo teisme duotus, tiek kitus byloje esančius įrodymus, tačiau, kaip minėta, jie negali būti vertinami

kaip savarankišką įrodomąją reikšmę ir galią turintys įrodymai. Jeigu yra skirtumų ir prieštaravimų tarp parodymų, kuriuos asmenys davė teisme ir prieš tai ikiteisminiame tyrime, teisėjas gali išsiaiškinti skirtumus ir prieštaravimus. Tačiau priimdamas nuosprendį teismas negali konstatuoti, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnui duoti parodymai yra teisingi ir todėl jais remiamasi nuosprendyje. Kaltinamojo, nukentėjusiojo, liudytojo parodymų, duotų prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui, perskaitymas ir jų analizė bendrame bylos duomenų kontekste gali turėti reikšmės formuojantis teismo vidiniam įsitikinimui galutinai įvertinant įrodymus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-83-699/2015

III. CIVILINĖS BYLOS

Bendrosios nuostatos

Dėl ieškinio senaties termino eigos pradžios nustatymo (CK 6.667 straipsnio 3 dalies aiškinimo)

Apžvelgiamoje byloje, be kita ko, kilo ginčas dėl vienerių metų ieškinio senaties termino pradžios momento pagal CK 6.667 straipsnio 3 dalį, kai atliktų rangos darbų trūkumai nustatomi per garantinį terminą. Pirmosios instancijos teismas ieškinio senaties termino pradžia laikė momentą, kuomet užsakovas faktiškai patyrė defektų ištaisymo išlaidas, o apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad ieškinio senaties terminas turėtų būti skaičiuojamas nuo atsisakymo ištaisyti trūkumus dienos.

CK 6.667 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta taisyklė, pagal kurią tuo atveju, kai įstatymas ar rangos sutartis nustato garantinį terminą ir apie trūkumus buvo pareikšta per šį garantinį terminą, ieškinio senaties terminas prasideda nuo pareiškimo apie trūkumus dienos. Kasacinis teismas konstatavo, kad ši rangos santykiuose įtvirtinta ieškinio senatį reglamentuojanti nuostata yra specialioji norma, numatanti išimtis taikant ieškinio senatį darbų trūkumams, kai apie tokius trūkumus pareiškama per garantinį laikotarpį, todėl gali būti aiškinama tik taip, kad ieškinio senaties termino pradžia laikoma pretenzijos apie trūkumus pareiškimo data.

Tačiau kasacinio teismo nuomone, šioje byloje faktai, reikšmingi ieškinio senaties termino atnaujinimui, teismų buvo nustatyti, aiškiai įvardyti ir įvertinti kaip reikšmingi ir svarbūs, tik klaidingai kvalifikuoti, nurodant, kad tai yra aplinkybės, leidžiančios konstatuoti arba ieškinio senaties nepraleidus, arba ją nutraukus. O būtent, teismai nustatė, kad ieškoviui (užsakoviui) pareiškus 2009 m. liepos 16 d. pretenziją apie atsakovo (rangovo) padarytus darbų trūkumus, pastarasis tik 2010 m. rugpjūčio 23 d. raštu pranešė, kad trūkumus taisyti be papildomo apmokėjimo atsisako. Akivaizdu, kad užsakovas, tikėdamasis rangovo bendradarbiavimo, neskubėjo naudotis kitais įstatyme įtvirtintais savo teisių gynimo būdais ir tai padarė tik sulaukęs neigiamo atsakymo – 2011 m. balandžio 18 d. raštu pranešdamas rangovui apie apsisprendimą pasinaudoti kitu teisių gynybos būdu – defektus ištaisyti pasitelkus trečiuosius asmenis, po to pareikalaujant iš rangovo atlyginti turėtas išlaidas. Tokia sutartis su kitu rangovu ieškovo sudaryta 2011 m. gegužės 2 d., o trūkumų ištaisymo darbai. Kasacinis teismas konstatavo, kad šią bylą nagrinėję teismai nustatė pakankamai aplinkybių, leidžiančių padaryti išvadą, kad ieškovas įstatymo nustatytu vienerių metų terminu nesikreipė į teismą dėl nuo atsakovo priklausiusių aplinkybių, ir sprendė, kad praleistas terminas atnaujintinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-112-313/2015

Dėl restitucijos taikymo natūra, kai sandorio, pripažinto negaliojančiu ab initio, objektu yra transporto priemonė

Apžvelgiamoje byloje kilo restitucijos, pripažinus transporto priemonės pirkimo–pardavimo sutartį negaliojančia CK 1.82 straipsnio (kaip prieštaraujančią juridinio asmens teisnumui) ir CK 6.66 straipsnio (*actio Pauliana*) pagrindu, taikymo klausimas. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad yra visos sąlygos ginčijamą sandorį pripažinti negaliojančiu *ab initio*, ir taikė restituciją, įpareigodami atsakovę sumokėti ieškovui ekvivalentą pinigais. Atsakovė (kasatorė) su tokiomis bylą nagrinėjusių teismų išvadomis nesutiko, nes, jos manymu, šiuo atveju turėjo būti taikoma restitucija natūra.

Kasacinis teismas nurodė, kad šioje byloje pripažinto negaliojančiu pirkimo–pardavimo sandorio objektas – automobilis, t. y. daiktas, kurio vertė dėl eksploatacijos laikui bėgant labai mažėja. Tai reiškia, kad kuo ilgesnis automobilio eksploatacijos laikotarpis, tuo jo vertė tampa mažesnė. Ši aplinkybė yra teisiškai reikšminga, sprendžiant dėl galimybės taikyti restituciją natūra, t. y. jeigu po pripažinto negaliojančiu sandorio sudarymo automobilis buvo eksploatuojamas neilgą laiką (ar iš viso nebuvo eksploatuojamas) ir jo vertė, lyginant su sandorio sudarymo dieną buvusia verte, sumažėjo nedaug, tai yra pagrindas svarstyti dėl galimybės taikyti restituciją natūra. Tačiau tuo atveju, kai automobilis eksploatuojamas ilgą laiką ir dėl to jo vertė labai sumažėja, restitucijos taikymas natūra neatitiktų restitucijos tikslų ir reikštų nepagrįstą praturtėjimą vienai iš pripažinto negaliojančiu sandorio šalių. Sprendžiant dėl to, koks laikotarpis galėtų būti vertinamas kaip pakankamai ilgas, t. y. kuriam praėjus restitucijos natūra – gražinant automobilį – taikymas neatitiktų restitucijos tikslų, turi būti atsižvelgiama tiek į automobilio eksploatavimo laiką, tiek į tai, kiek per jį sumažėjo automobilio rinkos vertė. Remdamasis nurodytais argumentais ir bylą nagrinėjusių teismų nustatytais faktinėmis aplinkybėmis (dėl automobilio naudojimo mažiausiai vienerius metus ir septynis mėnesius jo rinkos vertė sumažėjo), kasacinis teismas padarė išvadą, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai sprendė, jog šiuo atveju taikant restituciją natūra nebus pasiekti restitucijos tikslai ir šalys nebus gražintos į pradinę padėtį (*status quo ante*), t. y. taikant restituciją natūra, ieškovui būtų gražintas daug (apytiksliai tris kartus) mažesnės vertės automobilis, nei ginčo sandorio sudarymo metu, todėl restitucija sumokant ekvivalentą pinigais labiau atitinka tiek bankrutuojančios įmonės, tiek jos kreditorių interesus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124-706/2015

Asmenys

Dėl juridinio asmens veiklos tyrimo pradėjimo

Apžvelgiamoje byloje ieškovai (UAB akcininkai) prašė pradėti atsakovo (UAB) veiklos tyrimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai nutartimis prašymą atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad teismas, pradėdamas tyrimą, neprivalo galutinai nustatyti, ar pareiškėjo nurodomos juridinio asmens, jo valdymo organo ar jo nario veiklos aplinkybės atitinka tikrovę, nes priešingu atveju prasmės netektų vėliau skiriamų ekspertų darbas (CK 2.127–2.128 straipsniai). Tačiau bet kokių atveju juridinio asmens veiklos tyrimui turi būti pakankamas faktinis pagrindas tam, kad jis nebūtų pradėdamas nesant įtarimų dėl netinkamos juridinio asmens veiklos.

Pažymėtina, kad neaiškūs juridinio asmens veiklos rezultatai gali būti susiję su jo turto (materialinių išteklių, lėšų ir kt.) naudojimu vieno ar kelių akcininkų naudai, taip pat tai gali būti nuolatiniai ekonomiškai nenaudingi juridinio asmens veiklos rezultatai, kai nedidėja veiklos efektyvumas, negaunama daugiau pajamų. Jeigu tokie veiklos rezultatai neužtikrina pelno siekiančio juridinio asmens vieno iš veiklos tikslų – gauti tiek naudos iš juridinio asmens veiklos, kad ji būtų paskirstoma visiems akcijų savininkams, – tai paprastai sudaro pagrindą atlikti juridinio asmens veiklos tyrimą. Jo tikslas yra nustatyti veiklos ir vadovavimo efektyvumą. Kasacinio teismo vertinimu, pareiškime dėl juridinio asmens veiklos tyrimo nurodytos aplinkybės dėl veiklos nuostolingumo, juridinio asmens turto mažėjimo, dėl asmenų, kuriems priklauso net 77,7 proc. atsakovo akcijų, įdarbinimo bendrovėje, dėl automobilių įsigijimo lizingo būdu ir naudojimo

bendrovės veikloje pagrįstumo sudaro pagrindą tirti, ar juridinis asmuo veikia tinkamai, ar jo vadovas nepažeidė CK 2.87 straipsnyje įtvirtintų pareigų juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu veikti sąžiningai ir protingai, būti lojaliam juridiniam asmeniui ir laikytis konfidencialumo, vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams, draudimo painioti juridinio asmens turtą su savo turtu arba naudoti jį asmeninei naudai ir pan. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancių teismų nutartis ir priėmė naują nutartį – pradėti juridinio asmens veiklos tyrimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146-695/2015

Daiktinė teisė

Dėl valstybės ir privataus asmens atsakomybės bei kaltės laipsnio paskirstymo kriterijų sprendžiant dėl valstybinės žemės sklypo nuomos sutarties negaliojimo padarinių

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl valstybės ir privataus asmens kaltės laipsnio už neteisėtus ir dėl to pripažintos negaliojančia valstybinės žemės sklypo nuomos sutarties sudarymą, taip pat dėl nurodytiems asmenims tenkančių atsakomybės dalių paskirstymo už sutarties negaliojimo padarinius – sutarties dalyku esančiame žemės sklype pastatytų statinių nugriovimo ir kompensacijos už juos teisėtam savininkui (privatiam asmeniui) priteisimo. Bylą iš naujo išnagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas nustatė ginčo šalių kaltės laipsnį tokiu santykiu: savininko – 85 proc., o valstybės – 15 proc.

Kasacinis teismas konstatavo, kad principinė išvada yra ta, kad atsakomybė dėl valstybės institucijų neteisėtų aktų tenka valstybei, privatus asmuo neturi būti laikomas kaltu dėl neteisėtų valstybės institucijų aktų priėmimo, nebent konkrečiu atveju būtų nustatyta, kad jis žinojo arba turėjo žinoti, jog valstybės institucija ar pareigūnas veikia neteisėtai, tokiu atveju privataus asmens kaltės įrodymais galėtų būti, pvz., aiškus teisės aktuose įtvirtintas reguliavimas, kuris asmeniui buvo (turėjo būti) žinomas, privataus asmens veiksmai ginčijamo valdžios institucijų akto priėmimo metu, neteisėti susitarimai su valdžios atstovais ir pan.

Kasacinis teismas padarė išvadą, kad nuomos sutarties sudarymo metu galiojusių įstatymų nuostatų, pagal kurias teisę išsinuomoti valstybinės žemės sklypą ne aukciono tvarka turi jame esančių pastatų, statinių ar įrenginių savininkai, turinys ir taikymas nebuvo toks aiškus, jog būtų galima konstatuoti, kad privatus asmuo turėjo žinoti, jog nuomos sutartis sudaryta ir pagal ją jam nuomos teisė suteikta neteisėtai; ginčo žemės sklype buvo jo statinys (tvora), iki ginčo nuomos sutarties sudarymo žemės sklypas jau buvo nuomotas ne aukciono tvarka kitiems dviem privatiems asmenims; sutartyje nustatytas 99 metų nuomos terminas, sutartis galiojo pakankamai ilgą laiką (daugiau nei 13 metų). Byloje nekonstatuota kasatoriaus veiksmų ar kitokių faktų, kurie patvirtintų jį neabejotinai žinojus ar turėjus žinoti, kad ginčo sklypo nuomos teisė jam suteikta neteisėtai. Kartu kasacinis teismas konstatavo, kad asmuo prisidėjo prie nuostolių atsiradimo ir prisiėmė jų riziką dėl investicijų į sklypą. Be to, pastatyti statiniai neatitiko žemės sklypo nuomos sutartyje nurodytos jo naudojimo paskirties. Tai sudaro pagrindą taikyti CK 4.102 straipsnio 2 dalį, kai neatlyginami nuostoliai, atsiradę dėl paties statinių savininko neteisėtų veiksmų, taip pat CK 6.259 straipsnio 2 dalį, kai skolininko (valstybės) atsakomybė gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės, jeigu kreditorius (privatus asmuo) tyčia ar dėl neatsargumo prisidėjo prie prievolės neįvykdymo ar dėl netinkamo jos įvykdymo padarytų nuostolių padidėjimo, taip pat kai kreditorius tyčia arba dėl neatsargumo nesiėmė priemonių nuostoliams sumažinti.

Papildomai kasacinis teismas pažymėjo, kad byla dėl žemės nuomos sutarties nugalinimo nagrinėta įvairiose teisminėse instancijose 12 metų, nenustatyta objektyvių tokio ilgo proceso priežasčių ar paties atsakovo (statinių savininko) piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, sutrukdžiusio bylos eigai. Tai vertintina kaip Konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės į teisingą

teismą suvaržymas. Dėl to pagal analogiją taikytina CK 6.210 straipsnio 1 dalis, nustatanti 5 proc. metines palūkanas už užsitęsusį teismo procesą nuo kompensacijos už statinių praradimą dydžio.

Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, kasacinis teismas sprendė apeliacinės instancijos teismo atsakovui iš valstybės priteistą 50 754,33 Lt (14 699,47 Eur) kompensacijos dydį padidinti iki 75 879 Eur.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-101-469/2015

Dėl daugiabučių gyvenamųjų namų savininkų bendrijos teisės reikšti materialiuosius teisinius reikalavimus, grindžiamus daugiabučių gyvenamųjų namų butų pirkėjų ir šių butų pardavėjų sudarytomis pirkimo–pardavimo sutartimis

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas, ar ieškovas – daugiabučių gyvenamųjų namų savininkų bendrija (toliau – bendrija), turi subjektinę teisę reikšti materialiuosius reikalavimus dėl neatlygintino automobilių stovėjimo aikštelių perdavimo jos nuosavybėn, grindžiamus bendrijos narių (daugiabučių gyvenamųjų namų butų ir kitų patalpų savininkų) sudarytomis pirkimo–pardavimo sutartimis, kurių šalis ji nėra. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad bendrija turi teisę reikšti teisme tokio pobūdžio reikalavimus, o apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad ji neturi.

Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad tais atvejais, kai sudaroma buto ar kitos daugiabučiame name esančios patalpos pirkimo–pardavimo sutartis, o pardavėjas yra žemės sklypo dalies, reikalingos parduodamam turtui naudoti pagal paskirtį, arba viso žemės sklypo savininkas, kartu su butu ar patalpomis turi būti perduodama ir nuosavybės teisė į atitinkamą žemės sklypo dalį. Ši įstatymo norma yra imperatyvioji, nes joje nepalikta galimybės sutarties šalims susitarti kitaip. Kasacinis teismas, įvertinęs šiuo klausimu formuojamą kasacinio teismo praktiką, sprendė, kad nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutartimis, kuriomis ieškovas grindžia šioje byloje reiškiamus reikalavimus, negalėjo būti susitarta dėl žemės sklypo dalies, priklausančios pirkėjų perkamiems butams (patalpoms) ir reikalingos šiam turtui naudoti pagal paskirtį bei tinkamai eksploatuoti, nuosavybės teisės perleidimo daugiabučio namo savininkų bendrijai. Kadangi nekilnojamojo turto pardavėjas yra žemės sklypo savininkas (trečiasis asmuo), tai nuosavybės teisė į minėtą žemės sklypo dalį galėjo būti perleista tik nekilnojamojo turto pirkėjams. Dėl šios priežasties ieškovas, kuris nėra nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarčių šalis ir kuriam šiomis sutartimis nesukuriama jokios teisės ir (ar) pareigos, neturi subjektinės teisės reikšti materialiuosius teisinius reikalavimus, grindžiamus šiomis pirkimo–pardavimo sutartimis. Kaip teisingai nurodė apeliacinės instancijos teismas, ne bendrija, o turto pirkėjai turi teisę reikšti reikalavimus dėl įpareigojimo perduoti žemės sklypo dalį, reikalingą butams ir kitoms patalpoms eksploatuoti, proporcingai kiekvieno iš pirkėjų buto (patalpų) plotui, taip pat dėl tinkamo sutartinių įsipareigojimų vykdymo – suteikti neatlygintinai pirkėjams naudotis žemės sklypo dalį, arba dėl pripažinimo, kad antžeminių automobilių stovėjimo aikštelių kaina buvo įskaičiuota į butų ir kitų patalpų bei žemės sklypo dalies pardavimo kainą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas nusprendė apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-114-378/2015

Dėl bendraturčio teisės pirkti kito bendraturčio parduodamą turto dalį, kai ši turto dalis parduodama vykdymo procese

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl bendraturčio reikalavimo perkelti jam pirkėjo teises ir pareigas į žemės sklypo dalį, kai tą dalį vykdymo procese nusipirko pagal turto pardavimo skolininko pasiūlytam pirkėjui aktą asmuo, iki tol nebuvęs žemės sklypo bendraturčiu. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad daikto pardavimas vykdymo procese skolininko pasiūlytam pirkėjui yra vykdymo proceso dalis, turinti priverstinę vykdymo paskirtį, kai bendraturtis nepaisant jo valios priverstinai turi atsisakyti nuosavybės teisių į daiktą, jis neturi sandorio sudarymo pasirinkimo laisvės, o pradinėje vykdymo proceso stadijoje jis dar turi teisę pasirinkti savo parduodamo turto pirkėją. Išieškojimo iš skolininko (bendraturčio) turto metu kiti bendraturčiai turi galimybę dalyvauti šiame viešame vykdymo procese ir įgyti priverstiniu būdu parduodamo daikto dalį. Kitam bendraturčiui turint galimybę netrukdomai dalyvauti vykdymo procese ir šia galimybe pasinaudojant nusipirkus daikto dalį, taip pasiekiami nusipirkusio daikto dalį bendraturčio bendrosios dalinės nuosavybės tikslai – daikto nuosavybės dalių sujungimas vienam savininkui ir jo valdymo efektyvumo, naudojimo racionalumo užtikrinimas. Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad skolininko, kaip bendraturčio, pareiga pasiūlyti kitiems bendraturčiams pirkti parduodamą daiktą vykdymo procese negali būti įgyvendinama, nes ši pareiga neįtvirtinta vykdymo procesą reglamentuojančiose normose, o dėl šios pareigos įgyvendinimui nustatytų kitokių terminų ir laisvo, šalių susitarimu, pirkimo–pardavimo sandorio sudarymo vykdymo procesas negalėtų vykti proceso normų nustatyta tvarka ir taip nebūtų užtikrintas šio proceso tikslas. Kasacinis teismas konstatavo, kad CK 4.79 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta vieno bendraturčio pirmenybės teisė pirkti kito bendraturčio parduodamą daikto dalį, išskyrus tuos atvejus, kai ji parduodama viešosiose varžytynėse, reiškia, jog bendraturtis (skolininkas) turi pareigą siūlyti kitiems bendraturčiams pirkti daikto dalį iki vykdymo pradžios, t. y. iki tada, kai antstolis pradeda vykdymo veiksmus pagal išieškotojo pateiktą vykdomąjį dokumentą, išieškojimą nukreipdamas į skolininko turto dalį, jam priklausančią bendrosios dalinės nuosavybės teise. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas sprendė, kad bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų pagrįstai atmetė ieškinio reikalavimus kaip nepagrįstus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-171-313/2015

Paveldėjimo teisė

Dėl bendrojo sutuoktinių testamentu ir teisės disponuoti paveldėta nuosavybe

Apžvelgiamoje byloje nagrinėtas ginčas, ar pagal bendrąjį sutuoktinių testamentą paveldėjęs turtą pergyvenęs sutuoktinis turėjo teisę jį perleisti dovanojimo sutartimi. Kilo klausimas, ar tokio turto (dėl kurio bendrajame sutuoktinių testamente numatytas įpėdinis, paveldėsiantis šį turtą po pergyvenusio sutuoktinio mirties) perleidimas (ne)reiškia vieno iš testatorių valios keitimą. Pirmosios instancijos teismas tenkino ieškinį pripažinti dovanojimo sandorį negaliojančiu, o apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai – ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad bendruoju sutuoktinių testamentu sutuoktiniai susitaria ir išreiškia abiejų valią, kad kiekvienas po savo mirties palieka kitam pergyvenusiam sutuoktiniui visą savo turtą (CK 5.43 straipsnis, 5.45 straipsnio 1 dalis). Taigi pagrindinis šio testamentu požymis – kad sutuoktiniai tampa vienas kito įpėdiniais. CK 5.44 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta tik galimybė sutuoktiniams bendrai aptarus paskirti įpėdinį, kuris paveldės turtą mirus pergyvenusiam sutuoktiniui, t. y. tai nėra privalomas bendrojo sutuoktinių testamentu elementas. Sutuoktinių pagrindinis tikslas sudarant šį testamentą – turto palikimas vienas kitam siekiant pasirūpinti vienas kitu, t. y. kad po sutuoktinio mirties pergyvenęs sutuoktinis įgytų nuosavybės teisę į paveldėtą turtą ir galėtų juo disponuoti. Kasacinio teismo vertinimu, disponavimo paveldėtu turtu draudimas prieštarautų paveldėjimo instituto prasmei. Pažymėtina, kad jeigu testamentą sudarančio asmens tikslas ir valia nukreipti ne į tai, kad turtą paveldėtų jo sutuoktinis, o kitas asmuo, tai jis turėtų sudaryti ne bendrąjį sutuoktinių, o savo oficialųjį ar asmeninį testamentą, paveldėtoju nurodydamas konkretų asmenį (CK 5.27 straipsnis).

Iš tiesų CK nustatyta bendrojo sutuoktinių testamentu sudarymo ir pagal jį – paveldėjimo tvarka – neapsaugo abiejų sutuoktinių susitarimu paskirto įpėdinio interesus. Atkreiptinas dėmesys į

tai, kad ir sutuoktiniai, sudarę bendrąjį sutuoktinių testamentą, nepraranda teisės disponuoti jiems asmeniškai priklausančiu turtu, nes disponavimas nuosavybės teise sudarius bendrąjį sutuoktinių testamentą įstatymu ribojamas siaurai, t. y. ribojama galimybė sudaryti naują testamentą, neatšaukus bendrojo sutuoktinių testamento (CK 5.46 straipsnio 2 dalis), bet ne visus sandorius. Todėl galima situacija, kad po sutuoktinio mirties pergyvenęs sutuoktinis nepaveldės jokio turto (arba mažesnės apimties), o šiam mirus – ir bendrajame sutuoktinių testamente jų paskirtas įpėdinis.

Kasacinis teismas konstatavo, kad esant sudarytam bendrajam sutuoktinių testamentui mirus vienam sutuoktiniui, priėmęs palikimą pergyvenęs sutuoktinis tampa paveldėto turto savininku ir šiuo turtu jis disponuoja laisva valia, nesaistomas įpėdinio, nurodyto bendrajame sutuoktinių testamente, valios. Bendruoju sutuoktinių testamentu paskirtas įpėdinis, paveldėsiantis po pergyvenusio sutuoktinio mirties, jokių teisių į šį turtą neturi iki pergyvenusio sutuoktinio mirties. Paskirto tokio įpėdinio teisinė padėtis yra lygiai tokia pati, kaip ir pagal vieno asmens sudarytą testamentą. Taigi toks įpėdinis paveldi tik tą turtą, kuris lieka po pergyvenusio sutuoktinio mirties. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-144-313/2015

Sutarčių teisė

Dėl preliminariosios sutarties sąlygų, nustatančių netesybas, aiškinimo

Apžvelgiamoje byloje, be kita ko, kilo ginčas dėl netesybų (baudos) pagal preliminariąją sutartį priteisimo, nesudarius pagrindinės sutarties. Byloje nustatyta, kad ginčo šalys preliminarioje sutartyje nustatė netesybas pirkėjo naudai, jei žemės sklypų pirkimo–pardavimo sutartis nebus pasirašyta dėl pardavėjų kaltės, tačiau nenustatė analogiškų netesybų pardavėjų naudai. Atsižvelgdami į tai, kad šalys nesusitarė preliminariojoje sutartyje dėl netesybų dydžio, mokėtino pardavėjams (atsakovams) tuo atveju, jeigu pagrindinė sutartis nebus sudaryta dėl pirkėjo kaltės, t.y. nesusitarė dėl būsimų pardavėjų nuostolių dydžio, o atsakovai neįrodinėjo nuostolių buvimo ir dydžio, bei nustatę, kad pirkėjas atsisakė sudaryti pagrindinę sutartį ir jo veiksmai pripažintini kaltais, pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai sprendė, jog nėra pagrindo tenkinti atsakovų (pardavėjų) priešieškinių dėl netesybų jiems priteisimo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad preliminariosios sutarties sąlygos dėl netesybų mokėjimo vienos šalies naudai aiškinimas kaip besąlyginio susitarimo dėl tokio pat dydžio netesybų ir kitos šalies naudai prieštarauja minėtam šalių sutarties laisvės principui ir netesybų esmei. Nesant kitų aplinkybių, kurios patvirtintų tokio susitarimo egzistavimą, vien tik sutarties sąlygos dėl netesybų mokėjimo vienos šalies naudai egzistavimas nepatvirtina, kad buvo susitarta ir dėl tokio pat dydžio netesybų taikymo kitos šalies naudai. Atsižvelgdamas į tai, kad atsakovai neįrodė, jog šalys susitarė dėl netesybų, kurios mokamos žemės sklypų pardavėjams, jei sutartis nesudaroma dėl pirkėjo kaltės, kasacinis teismas paliko nepakeistą bylą nagrinėjusių teismų sprendimus, kuriais, be kita ko, netenkintas atsakovų priešieškinių dėl netesybų jiems priteisimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-138-686/2015

Dėl pirkėjo teisių gynimo būdo, kai perduodamas netinkamos kokybės nekilnojamasis daiktas

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl pirkėjo teisių gynimo šiam įsigijus prekę (nekilnojamąjį turtą), turinčią kokybės trūkumą, ir pirkėjo teisės pasirinkti jam naudingiausią pažeistos teisės dėl netinkamos kokybės daikto pardavimo gynimo būdą. Pirmosios ir apeliacinės

instancijų teismai, atsižvelgę į byloje nustatytas faktines ir teisines aplinkybes, pripažino pagrįstu buto pirkėjo (ieškovo) reikalavimą nutraukti sutartį ir taikyti restituciją.

Kasacinis teismas nurodė, kad pirkėjo, kuriam perduotas netinkamos kokybės daiktas, galimybę pasinaudoti įstatyme nustatytais teisėmis įstatymų leidėjas susiejo su daikto trūkumu pobūdžiu, todėl sprendžiant, ar pirkėjo pasirinktas jo pažeistų teisių gynimo būdas yra tinkamas, yra svarbu įvertinti, kada išryškėjo daikto trūkumai, dėl kokių priežasčių šie trūkumai galimai susidarė, ar galima daiktu naudotis nepašalinus jo trūkumų, ar tuos trūkumus įmanoma pašalinti už proporcingą kainą per protingą terminą, ar trūkumai yra esminiai. Taip pat svarbu atsižvelgti ir į sandorio šalis, nes vienai iš sandorio šalių esant vartotoju, jai taikoma didesnė apsauga, t. y. suteikiama didesnė galimybė rinktis vieną iš jau aptartų jo pažeistų teisių gynimo būdų.

Reikalavimą sumažinti pirkimo kainą (CK 6.334 straipsnio 1 dalies 2 punktas) pirkėjas gali pareikšti, jeigu jis gali naudoti daiktą pagal jo paskirtį, nepašalinus daikto trūkumų, tačiau pirkimo metu nustatant kainą nebuvo įvertinti daikto trūkumai, kurie lemia kainos dydį. Esminiai šios pirkėjo teisės gynimo požymiai yra: 1) daiktą galima naudoti pagal paskirtį nepašalinus jo trūkumų; 2) daikto pirkimo kaina neatitinka daikto kokybės.

Reikalavimą neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus arba atlyginti jo išlaidas trūkumams ištaisyti (CK 6.334 straipsnio 1 dalies 3 punktas) pirkėjas gali pareikšti, jeigu daikto trūkumus įmanoma pašalinti. Esminiai šios pirkėjo teisės gynimo požymiai yra šie: 1) daikto su trūkumais naudoti pagal paskirtį negalima, priešingai nei pirmiau aptartoje priemonėje – pirkėjo reikalavime mažinti pirkimo kainą; 2) trūkumai gali būti pašalinti. Pažymėtina, kad galimybė reikalauti pašalinti daikto trūkumus, kurių pašalinti neįmanoma, prieštarautų proporcingumo principui, ginant pirkėjo teises. Be to, sąlyga „jeigu daikto trūkumus įmanoma pašalinti“, turi būti aiškinama plačiau, kaip apimanti ir tuos atvejus, kai ištaisyti daikto trūkumus, atsižvelgiant į visas aplinkybes, yra neprotinga dėl to, kad daikto trūkumams ištaisyti reikia neproporcingai didelių išlaidų. Ištaisyti daikto trūkumus pardavėjas privalo per protingą terminą, protingas terminas nustatomas atsižvelgiant į konkrečios situacijos reikšmingas aplinkybes. Be to, pirkėjas, pasinaudojęs reikalavimu ištaisyti daikto trūkumus, nepraranda teisės reikalauti nuostolių atlyginimo dėl netinkamos kokybės daikto perdavimo.

CK 6.334 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta pirkėjo teisė nutraukti sutartį, kai netinkamos kokybės daikto perdavimas yra esminis sutarties pažeidimas. Sutarties nutraukimas pirkėjui suteikiama kaip paskutinė teisių gynimo priemonė (*ultima ratio*), kai kitų teisių gynimo būdų, nustatytų CK 6.334 straipsnio 1 dalies 2–3 punktuose, nepakanka pažeistoms nekilnojamąjo turto pirkėjo teisėms apginti. Sutarties nutraukimo priežastimi turi būti tai, kad daikto trūkumai yra esminiai, t. y. tokie reikšmingi, kad jie pateisina sutarties nutraukimą. Šiuo atveju sutartis nutraukiama nustačius, kad daikto trūkumai yra tokie, kad jie negali būti pašalinti; kad daikto pardavėjas atsisako ištaisyti daikto trūkumus ar atlyginti trūkumų pašalinimo išlaidas; kad daikto trūkumų pašalinimo būdai nėra priimtini pirkėjui.

Kasacinio teismo vertinimu, bylą nagrinėję teismai teisingai nustatė, kad, nepaisant ginčo daikto, buto, atitikties formaliems kokybės reikalavimams (statinio pripažinimo tinkamu naudoti aktas), ieškovams yra beveik neįmanoma jame gyventi dėl susidariusio pelėsio. Vadinasi, daiktas, butas, neatitinka kokybinių rodiklių pagal savo prigimtį ir nėra tinkamas naudoti tam, kam paprastai naudojami tokios rūšies daiktai. Buto pardavėjas, atsisakydamas pašalinti daikto trūkumus, apribojo pirkėjo galimybę svarstyti šį jo pažeistų teisių gynimo būdą kaip tinkamą ir proporcingą, be to, trūkumų šalinimas reikalautų pernelyg didelių investicijų bei laiko sąnaudų. Kasacinis teismas sutiko su bylą nagrinėjusių teismų išvada, kad buto pardavėjui buvo žinoma, kokiu tikslu ieškovas perka daiktą, t. y. kad būstas skirtas šeimai gyventi, būsto pirkimo ir įrengimo išlaidoms padengti yra imamas kreditas, todėl negalėjimas naudoti daikto pagal tikslą pripažintinas esminiu pirkėjo interesų ir sutarties sąlygų pažeidimu. Esant esminiam sutarties sąlygų pažeidimui, sutarties nutraukimas ir sumokėtos kainos grąžinimas laikytinas proporcinga priemone pažeistoms pirkėjo

teisėms apginti. Dėl nurodytų argumentų kasacinis teismas paliko pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų procesinius sprendimus nepakeistus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-142-687/2015

Dėl notaro vykdomojo įrašo pagal vekselį teisėtumo

Apžvelgiamoje byloje, be kita ko, kilo ginčas, ar notarui, prieš išduodant vykdomąjį įrašą pagal vekselį ne dėl visos vekselyje nurodytos sumos, o dėl jos dalies, kyla pareiga pareikalauti, kad vekselio turėtojas pateiktų pakvitavimą ar kitą finansinį (apskaitos) dokumentą, patvirtinantį, kad vekselis iš dalies apmokėtas. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai sprendė, kad tokia pareiga notarui nekyla, o vykdomasis įrašas buvo išduotas nepažeidžiant teisės aktuose nustatytų procedūrų.

Kasacinis teismas nurodė, kad kaip teisingai sprendė šią bylą nagrinėję teismai, teisės normos, reglamentuojančios vykdomųjų įrašų pagal vekselius išdavimo tvarką, nenustato pareigos notarui reikalauti vekselio turėtoją pateikti pakvitavimą, įrodantį vekselio davėjo dalinį atsiskaitymą, kai toks apskritai neišduotas. Jose taip pat nenustatyta pareigos notarui pareikalauti kito dokumento, patvirtinančio, kad vekselis iš dalies apmokėtas ir kokia jame nurodytos sumos dalis neapmokėta. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teisiniu reglamentavimu iš esmės įtvirtinta pareiga vekselio turėtojui prašyme išduoti vykdomąjį įrašą sąžiningai nurodyti pagal vekselį išieškotiną (nesumokėtą) sumą. Vekseliui atitinkant formalius įstatymo keliamus reikalavimus, galioja vekselio turėtojo sąžiningumo prezumpcija, kol neįrodyta kitaip. Dėl nurodytų argumentų bei atsižvelgdamas į tai, kad vekselio turėtojo prašymas išduoti vykdomąjį įrašą atitiko teisės aktų keliamus reikalavimus, kasacinis teismas konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai sprendė, jog vykdomasis įrašas buvo išduotas nepažeidžiant teisės aktuose nustatytų procedūrų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-157-219/2015

Viešieji pirkimai

Dėl perkančiosios organizacijos pareigų tinkamai apibrėžti pirkimo objektą, kai tai yra vaistai, VPĮ 25 straipsnio nuostatų taikymo aspektu ir tiekėjo pasiūlytų prekių (vaistų) lygiavertiškumo perkančiosios organizacijos siekiamiems įsigyti produktams vertinimo

Ieškovės (atviro konkurso dalyvės) teigimu, atsakovė (perkančioji organizacija), nepagrįstai atviro konkurso techninėje specifikacijoje nurodydama konkretaus firminio vaisto pavadinimą (o ne veikliąsias medžiagas) ir nenurodydama, kad gali būti pateikiami lygiaverčiai šiam preparatui vaistų pasiūlymai, pažeidė Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ) 25 straipsnio 8 dalį. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai nusprendė ieškinį atmesti nustatę, kad perkančioji organizacija siekė jį įsigyti tik tęstiniam pacientų, kuriems šis vaistas buvo veiksmingas, gydymui, o ieškovė neįrodė, kad yra galimybė pacientų gydymą biologiniais referenciniais vaistais automatiškai pakeisti gydymu panašiais biologiniais vaistais.

Kasacinis teismas nurodė, kad, apibūdinant pirkimo objektą, techninėje specifikacijoje negali būti nurodytas konkretus modelis ar šaltinis, konkretus procesas ar prekės ženklas, patentas, tipai, konkreti kilmė ar gamyba, dėl kurių tam tikroms įmonėms ar tam tikriems produktams būtų sudarytos palankesnės sąlygos arba jie būtų atmesti; toks nurodymas yra leistinas išimties tvarka, kai pirkimo objekto yra neįmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal standartą, techninį liudijimą, bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus; šiuo atveju nurodymas pateikiamas įrašant žodžius „arba lygiavertis“ (VPĮ 25 straipsnio 8 dalis). Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje nenustatyta, jog pirkimo objekto nebuvo įmanoma tiksliai ir suprantamai apibūdinti pagal bendrąsias technines specifikacijas, norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, juolab kad kitoms konkurso

dalims perkančioji organizacija nurodė tik vaistų veikliąsias medžiagas. Vadinasi, bendrasis, nenukreipiantis į konkretų gaminį prekės pavadinimas buvo galimas ir šia galimybe perkančioji organizacija pasinaudojo kitose konkurso dalyse, todėl VPI 25 straipsnio 8 dalies išimtis netaikytina. Kita vertus, net jei ir būtų priešingai (t. y. nebūtų įmanoma suformuoti reikalavimų prekei pagal bendrąsias savybes), perkančioji organizacija bet koku atveju, kaip reikalaujama, nenurodė, kad priimamos lygiavertės prekės. Kasacinis teismas konstatavo, kad VPI 25 straipsnio nuostatos aiškios, tikslios, iš esmės nepaliekančios taikymo laisvės, t. y. išimties.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nekvestionuojama šio pirkimo reikšmė pacientų gydymui ir gyvenimo kokybei, taigi ir gydomų ligonių bei visuomenės suinteresuotumas šiais gėriais, tačiau tai *per se* nepateisina nukrypimo nuo aiškių ir imperatyvių VPI teisės normų. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad perkančioji organizacija turėjo galimybę ypatingos svarbos tikslų pasiekti laikydama VPI 25 straipsnio nuostatą. Šioje VPI nuostatoje įtvirtinta, kad perkamos prekės gali būti apibūdintos pagal norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus. Kasacinio teismo vertinimu, veiksmingo ligonių gydymo tęstinumo tikslas pirmiau nurodytus apibūdinimus atitinka, todėl galėjo ir, esant atsakovės poreikiui, turėjo būti įtvirtintas Techninėje specifikacijoje prie bendrinio vaisto pavadinimo. Tokia galimybė perkančioji organizacija iš dalies ir pasinaudojo „pastabų“ grafoje nurodžiusi, kad vaistai perkami tik pacientų gydymui tęsti. Vis dėlto ši informacija gali būti vertinama kaip nepakankama ir galėtų būti papildyta kitais kokybiniais duomenimis (gydymo veiksmingumu, vaistų pakeičiamumu ir jų priimtimumu pacientams lygiu ir pan.).

Kasacinis teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad ginčo dalis dėl vaistų lygiavertiškumo susijusi tiek su teisės aiškinimo ir taikymo, tiek su medicinos teoriniais ir praktiniais aspektais. Teisėjų kolegijos vertinimu, abu šie aspektai byloje svarbūs. Kasacinis teismas pažymėjo, kad klinikinės indikacijos nenustatymas keisti vienus vaistus kitais *per se* nereiškia, jog savo pobūdžiu, poveikiu pacientams lygiavertiniai vaistai tokiais nepripažintini VPI 25 straipsnio taikymo aspektu, juolab kad ieškovė byloje pateikė duomenis apie kitų šalių praktiką šioje srityje. Kasacinis teismas konstatavo, kad taikant VPI 25 straipsnio nuostatas nebūtina nustatyti prekių tapatumo (identiško), nes įstatyme įtvirtinta pirkimo objektų lygiavertiškumo koncepcija. Atsižvelgiant į tai, tiekėjams kyla pareiga įrodyti siūlomų prekių lygiavertiškumą perkančiosios organizacijos apibūdintam pirkimo objektui ir išviešintiems jo įsigijimo tikslams, bet ne šių identiško. Jei perkančioji organizacija vertina, kad tiekėjo pateikiamais duomenimis neįrodytas siūlomos prekės lygiavertiškumas, ji šią poziciją turi detaliai pagrįsti, *inter alia*, pateikdama jos turimus įrodymus, o teismai visus byloje pateiktus duomenis turi išsamiai vertinti tarpusavyje. Dėl nurodytų argumentų kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir priėmė naują sprendimą - ieškinį tenkinti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-96-916/2015

Civilinio proceso teisė

Dėl proceso atnaujinimo CPK 366 straipsnio 1 dalies 7 punkte nurodytu pagrindu; dėl taikos sutarties, kuria perleidžiamas areštuotas turtas naujam savininkui, prieštaravimo imperatyviosioms įstatymo nuostatomis

Apžvelgiamoje byloje šalių ginčas buvo išspręstas teismui patvirtinus šalių sudarytą taikos sutartį ir bylą nutraukus, tačiau vėliau teismas nutartimi procesą atnaujino CPK 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto (jeigu sprendimu teismas nusprendė dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų materialųjų teisių ar pareigų) pagrindu. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai, be kita ko, sprendė, kad minėta teismo patvirtinta šalių sudaryta taikos sutartis prieštarauja imperatyviosioms įstatymo nuostatomis, nes tiek šalims sudarant taikos sutartį, tiek ją tvirtinant teisme didelei daliai

žemės sklypų, kurie taikos sutarties pagrindu perėjo ieškovo nuosavybėn, galiojo teismo pritaikytos laikinosios apsaugos priemonės – turto areštas.

Kasacinis teismas nurodė, kad šią bylą nagrinėję teismai pagrįstai sprendė, jog patvirtindamas taikos sutartį teismas sprendė dėl pareiškėjo teisių ir pareigų, nes jis, kaip ir kiti kreditoriai pagal vykdomuosius raštus, turėjo turtinį interesą į perleistus žemės sklypus, kurie laikinųjų apsaugos priemonių pagrindu buvo areštuoti kreditorių, t. y. jų interesų apsaugai, tačiau perleidus žemės sklypus pagal taikos sutartį ieškovui (kitam savininkui) jų turtiniai interesai liko be apsaugos ir be teismo priimto sprendimo įvykdymo užtikrinimo. Šiuo atveju pagrįstai spręsta, kad yra įrodytas ne tik pagrindas atnaujinti procesą, bet ir byloje pateikti įrodymai, sudarantys pagrindą daryti išvadą dėl taikos sutarties negaliojimo pagrindo buvimo. Atsižvelgdamas į visas šias bylai svarbias aplinkybes, kasacinis teismas darė išvadą, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai konstatavo, jog šalių sudaryta taikos sutartis negalėjo būti patvirtinta, todėl ji pripažintina negaliojančia (CPK 42 straipsnio 2 dalis, CK 1.80 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-128-686/2015

Dėl teismo jurisdikcijos nagrinėti ginčą po to, kai vienas arbitražo teismas pripažino savo jurisdikciją nagrinėti ginčą, o kitas konstatavo jos neturintis

Apžvelgiamoje byloje buvo sprendžiamas teismo jurisdikcijos nagrinėti ginčą klausimas po to, kai vienas arbitražo teismas pripažino savo jurisdikciją, o kitas konstatavo neturintis jurisdikcijos nagrinėti ginčą. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai priimtą ieškinį dėl ginčo, kurio atžvilgiu yra sudarytas arbitražinis susitarimas, paliko nenagrinėtą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad pagal Komercinio arbitražo įstatymo (toliau – KAI) 19 straipsnį arbitražo teismas sprendžia dėl savo kompetencijos nagrinėti ginčą. Ši teisė nuspręsti savo kompetenciją nagrinėti tam tikrą ginčą reiškia, kad arbitražo teismas pripažįsta ginčo arbitruotinumą ir nagrinėja ginčą arbitražo proceso tvarka arba nepripažįsta savo kompetencijos nagrinėti to ginčo. KAI nenumatyta arbitražo teismo teisės spręsti dėl kitų jurisdikcinių institucijų kompetencijos nagrinėti ginčą, dėl kurio jau kreiptasi į arbitražo teismą, priešingu atveju tai peržengtų arbitražo teismui ir jį organizuojančiai nuolatinei arbitražo institucijai priskirtos kompetencijos ribas. Pažymėtina, kad Vilniaus komercinio arbitražo teismo 2013 m. rugpjūčio 2 d. daliniame sprendime dėl jurisdikcijos konstatavimas, jog Vilniaus komercinio arbitražo teismas neturi reikiamos jurisdikcijos ir nėra kompetentingas nagrinėti bylą, nes šalys nepasiekė arbitražinio susitarimo, ir kad ginčas turėtų būti nukreiptas į atitinkamus šalies teismus, nereiškia konstatavimo dėl kitų arbitražo teismų kompetencijos nebuvimo spręsti šį ginčą. Olandijos GEMZU arbitražo teismas 2013 m. rugsėjo 26 d. sprendimu nusprendė dėl savo jurisdikcijos ir, be kita ko, nurodė tai, kad jo nesaisto Vilniaus komercinio arbitražo teismo išvados dėl jurisdikcijos. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, kasacinis teismas sprendė, kad bylą nagrinėję teismai priimtą ieškinį dėl ginčo, kurio atžvilgiu yra sudarytas arbitražinis susitarimas, pagrįstai paliko nenagrinėtą KAI 11 straipsnio 1 dalies, CPK 296 straipsnio 1 dalies 9 punkto pagrindu.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-135-695/2015

Dėl asociacijos teisės būti savo narių – fizinių asmenų – atstovu pagal pavedimą teisme ir jiems teikti atlygintines teisines paslaugas

Apžvelgiamoje byloje kilo klausimas, ar ieškovės – asociacijos narės – atlikti mokėjimai asociacijai už procesinių dokumentų rengimą ir atstovavimą teisme kvalifikuotini kaip CPK 88 straipsnio 1 dalies 9 punkte nurodytos kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos, kurios atlygintinos bylą laimėjusiai šaliai. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino ir sprenddamas dėl bylinėjimosi

išlaidų priteisimo, be kita ko, iš atsakovės ieškovei priteisė jos patirtas išlaidas už teisinės paslaugas. Apeliacinės instancijos teismas panaikino nurodytą sprendimo dalį.

Atsižvelgdamas į asociacijos, kaip susivienijimo, esmę, jos steigimo, stojimo į ją ir veikimo tikslus, kasacinis teismas padarė išvadą, kad asociacijos teikiamomis paslaugomis jos nariai paprastai turėtų naudotis nemokamai, nebent tai būtų susiję su išskirtinėmis aplinkybėmis, realiai patirtomis papildomomis išlaidomis. Kai asociacijos įstatuose vienu iš jos veiklos tikslų yra nurodytas tam tikros grupės asmenų gynimas ir atstovavimas jiems teisme, sudarantis prielaidas jai būti savo nario – fizinio asmens – atstovu teisme pagal pavedimą (CPK 56 straipsnio 1 dalies 6 punktas), tai ši asociacija, įgyvendindama nurodytą tikslą bei tenkindama tokio savo nario pageidavimą ir poreikius dėl jo interesų atstovavimo bei gynimo teisme, negali iš šio (nario) reikalauti bei gauti užmokesčio už procesinių dokumentų parengimą, atstovavimą teisme ir pan., nes tai prieštarauja jos tikslams, narių savitarpio supratimo, interesų bendrumo, bendriesiems teisės principams. Jeigu dalyvaujantis byloje asmuo – asociacijos narys – apmoka tokio pobūdžio asociacijos jam suteiktas paslaugas, tai dėl to jo patirtos išlaidos nekvalifikuotinos kaip CPK 88 straipsnio 1 dalies 9 punkte nurodytos kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos, kurios atlygintinos bylą laimėjusiai šaliai, nes jos vertintinos kaip neatitinkančios būtinumo kriterijaus.

Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad asmenys (pvz., asociacijos steigėjas), nepatenkantys į CPK 56 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytą asmenų ratą (t. y. įstatymų ar steigimo dokumentų nustatyta tvarka įgalioti asociacijos kolegialių valdymo organų nariai arba asociacijos darbuotojai), neturi teisės jos vardu vesti asociacijos nario bylą teisme; teismas visais atvejais turi patikrinti šalies, kuriai atstovauja asociacija, narystės joje faktą ir asociacijai atstovaujančio asmens įgaliojimus; procesinio atstovavimo pagal CPK 56 straipsnio 1 dalies 6 punktą santykio buvimas, teisės ir pareigos patvirtinami asociacijos ir jos nario rašytine sutartimi, kuri nevertintina kaip atlygintinė teisinių paslaugų sutartis ir kurioje negali būti atlygintinei teisinių paslaugų sutarčiai būdingų sąlygų dėl honoraro paslaugas teikiančiam asmeniui (šiuo atveju – asociacijai) mokėjimo. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas nutraukė kasacinį procesą, nes konstatavo, kad kasacinį skundą kasatorės vardu pasirašęs D. G. nepatenka į CPK 56 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytą asmenų ratą ir dėl to neturi teisės asociacijos vardu vesti asociacijos nario bylos teisme.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-136-701/2015

Dėl apeliacinio skundo trūkumų šalinimo instituto taikymo

Apžvelgiamoje byloje ieškovė pateikė apeliacinį skundą, prie kurio nebuvo pridėtas vertimas į atsakovui suprantamą kalbą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinis skundas, nepateikęs jo būtino vertimo į kitai bylos šaliai suprantamą kalbą, neturėtų būti priimtas. Tuo atveju, kai teismas nustato, kad pateiktas procesinis dokumentas neatitinka jam keliamų formos ir turinio reikalavimų, taikomos CPK 115 straipsnio 2 dalies nuostatos – teismas priima nutartį ir nustato pakankamą terminą (ne trumpesnę kaip septynios dienos) trūkumams pašalinti. Tačiau tuo atveju, jeigu toks apeliacinis skundas vis dėlto buvo priimtas ir pirmosios instancijos teismas persiuntė jį apeliacinės instancijos teismui, tai tokį proceso pažeidimą gali ir privalo ištaisyti pats apeliacinės instancijos teismas, priimdamas nutartį bei nustatydamas dalyvaujančiam byloje asmeniui terminą procesinio dokumento trūkumams pašalinti (CPK 316 straipsnio 3 dalis). Dėl to šios apeliacinio skundo trūkumų šalinimo procedūros metu gali būti pašalintas apeliacinio skundo trūkumas, susijęs su vertimo nebuvimu, kartu nesuvaržant apeliacijos subjekto teisės į bylos nagrinėjimą apeliacinėje instancijoje.

Atsižvelgdamas į tai, kad apžvelgiamoje byloje apeliacinės instancijos teismas nenustatė apeliantei termino trūkumams pašalinti – apeliacinio skundo vertimui į atsakovui ar jo atstovui suprantamą ar gaunančiosios valstybės oficialiąją kalbą pateikti, kasacinis teismas nusprendė apeliacinės instancijos teismo sprendimą panaikinti ir šiam teismui grąžino bylą nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-172-916/2015

Dėl civilinio proceso teisės normų, reglamentuojančių naujų įrodymų apeliacinės instancijos teisme priėmimą ir kitos šalies teisę pateikti dėl jų savo nuomonę, pažeidimo

Apžvelgiamos bylos duomenimis, trečiasis asmuo pateikė apeliacinės instancijos teismui naują įrodymą – kitoje civilinėje byloje teismo nutarties pagrindu atliktos statybinės ekspertizės aktą. Apeliacinės instancijos teismas priėmė šį įrodymą ir, nusprendęs panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą bei atmesti ieškinio reikalavimus, iš esmės savo sprendimą grindė į bylą pateiktu nurodytu ekspertizės aktu.

Kasacinio teismo vertinimu, apeliacinės instancijos teismas, remdamasis priimtu nauju įrodymu – teismo statybinės ekspertizės aktu, nesudarė kasatoriams galimybės tinkamai su juo susipažinti ir suformuluoti bei išreikšti savo poziciją (atmetė atsakovo prašymą nagrinėti bylą žodinio proceso tvarka ir ją išnagrinėjo rašytinio proceso tvarka). Apeliacinės instancijos teismas pažeidė rungimosi principą (CPK 12 straipsnis), suvaržė kasatorių procesinę teisę teikti paaiškinimus bylos klausimais (CPK 42 straipsnio 1 dalis), taip pat paaiškinimus dėl rašytinių įrodymų (CPK 200 straipsnio 3 dalis). Naujų įrodymų priėmimas apeliacinės instancijos teisme, kitai ginčo šaliai nesuteikiant teisės su jais susipažinti bei pateikti savo poziciją, nekoreliuoja ir su Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje išreikšta pozicija dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad teismui manant (ir nustatius tai pagrindžiančias aplinkybes), kad naujų įrodymų pateikimas yra pagrįstas ir naujus įrodymus galima priimti, užtikrinant proceso ekonomiškumo ir koncentruotumo principų laikymąsi (CPK 74 straipsnis), byloje dalyvaujantiems asmenims būtina suteikti pakankamai laiko susipažinti su naujais įrodymais ir išdėstyti savo nuomonę.

Kasacinis teismas sprendė, kad nors apeliacinės instancijos teismas ir turėjo pagrindą priimti naują įrodymą – teismo statybinės ekspertizės aktą, tačiau tai, kad neišklauses antrosios šalies (ieškovų) nuomonės apie jį, rėmėsi nauju įrodymu (CPK 12, 17, 178 straipsniai), o šis ir nulėmė apeliacinės instancijos teismo apsisprendimą dėl esminių byloje ginčijamų faktinių aplinkybių, lemia išvadą, jog dėl nurodytų proceso teisės normų pažeidimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla (CPK 329 straipsnio 1 dalis, 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Dėl to kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir šiam teismui grąžino bylą nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-130-611/2015

Bankroto teisė

Dėl Įmonių bankroto įstatymo 30 straipsnio 3 dalies normos aiškinimo ir taikymo

Apžvelgiamoje byloje kreditorius teismui pateiktame skunde prašė pripažinti neteisėtais ir panaikinti bankrutavusios įmonės kreditorių susirinkimo nutarimus, susijusius su ūkinės komercinės veiklos tęsimu. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai kreditoriaus skundą tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas likviduojamos įmonės ūkinės komercinės veiklos draudimas taikomas tiek iki ĮBĮ pakeitimo ir papildymo įstatymo (2013 m. balandžio 18 d. įstatymo Nr. XII-237, įsigaliojęs 2013 m. spalio 1 d.) įsigaliojimo pradėtiems, tiek ir po jo įsigaliojimo pradėtiems bankroto procesams, ir šis draudimas taikomas visiems bankroto procesams tik į ateitį.

Kasacinis teismas konstatavo, kad paprastai suteikimas bankrutavusiai įmonei teisės tęsti ūkinę komercinę veiklą prieštarauja likvidavimo stadijos paskirčiai ir esmei. Kartu pažymėjo, kad tam tikrais išimtiniais atvejais gali susidaryti ir tokia faktinė situacija, kad po teismo sprendimo pripažinti įmonę bankrutavusia ir likviduoti ją dėl bankroto bus reikalingas tam tikras laiko tarpas,

kol likviduojamos įmonės turtas bus parduotas dėl šio turto specifinio pobūdžio ar savybių, kurio metu likviduojama įmonė iš esmės galėtų turtą nuomoti ar kitaip naudoti ūkinei komercinei veiklai, iš to gaudama pajamų turto apsaugai, išlaikymui, administravimo procedūroms, bet neapsunkindama turto realizavimo, arba tam tikrais atvejais gali būti naudingiau parduoti turtą kaip veikiančio verslo dalį, gaunant tokiu būdu iš pardavimo didesnę naudą. Tokiu atveju, esant motyvuotam ir pagrįstam administratoriaus prašymui, ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalies nuostata suteikia teismui teisę nutartyje likviduoti dėl bankroto įmonę leisti bankrutavusiai įmonei sudaryti tam tikrus sandorius, reikalingus įmonės turto vertei išsaugoti ar nuostoliams mažinti, net jeigu tai susiję su tam tikru ūkinės komercinės veiklos vykdymu iki bus parduotas turtas. Ši teismo teisė leisti sudaryti tam tikrus sandorius pagal ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalies normos turinį yra išimtis iš ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalyje nustatytų apribojimų ir 31 straipsnio 1 dalyje nurodytos administratoriaus kompetencijos. Kasacinis teismas nurodė, kad tuo atveju, kai teismo nutartis pripažinti bankrutuojančią įmonę bankrutavusia ir ją likviduoti dėl bankroto yra priimta iki ĮBĮ 30 straipsnio 3 dalies normos įsigaliojimo (2013 m. spalio 1 d.), likviduojamos dėl bankroto įmonės administratorius turi teisę kreiptis į teismą su atskiru prašymu leisti sudaryti prašyme nurodytus sandorius, tokį prašymą motyvuojant ir pagrindžiant, o teismui jį išsprendžiant nutartimi.

Kasacinis teismas konstatavęs, kad nurodytos ĮBĮ nuostatos, nustatančios teisę vykdyti ūkinę komercinę veiklą tik bankrutuojančiai įmonei ir draudžiančios ją vykdyti bankrutavusiai įmonei, yra imperatyviosios, todėl kreditorių susirinkimas (komitetas) neturi teisės savo sprendimu paneigti šį draudimą, sprendė, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai tenkino kreditoriaus skundą dėl bankrutavusios įmonės kreditorių komiteto nutarimų panaikinimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109-611/2015

Dėl teismo taikytinų fizinio asmens bankroto administratoriaus skyrimo kriterijų

Apžvelgiamoje byloje kilo bankroto administratoriaus fizinio asmens bankroto byloje skyrimo teisėtumo ir pagrįstumo klausimas. Bankroto administratoriaus kandidatūras siūlė tiek pareiškėja (skolininkė), tiek jos kreditorius. Pirmosios instancijos teismas, nustatęs, kad abi siūlomos kandidatūros atitiko Fizinį asmenų bankroto įstatymo (toliau – ir FABI) keliamus reikalavimus fizinio asmens administratoriui, pasirinko kreditorių siūlomą administratorių, nes kreditorius išreiškė nepasitikėjimą fizinio asmens siūloma kandidatūra, taip pat mažesnė buvo kreditoriaus siūlomo kandidato paslaugų suma. Apeliacinės instancijos teismas nesutiko su pirmosios instancijos teismo sprendimu ir paskirtą administratorių pakeitė pareiškėjos siūlytu kandidatu, pritaikęs kitus kriterijus: fizinio asmens bankroto instituto paskirties esmę, skolininko ir administratoriaus tarpusavio pasitikėjimą ir fizinio asmens siūlomos kandidatūros pirmenybę prieš kreditorių siūlomos.

Kasacinis teismas nurodė, kad jei byloje pateikta vieno bankroto administratoriaus kandidatūra, jis atitinka nurodytus reikalavimus ir nėra aplinkybių, dėl kurių jis negalėtų būti paskirtas bankroto administratoriumi, tai teismas tokį asmenį skiria fizinio asmens bankroto administratoriumi.

Tuo atveju, kai yra pateiktos kelios bankroto administratorių kandidatūros, atsiranda administratorių konkurencija ir teismas turi paskirti vieną jų. Kasacinis teismas išaiškino, kad teismas turėtų atsižvelgti į: pirma, kriterijus, susijusius su nuolatiniais bankroto administratoriaus požymiais (bankroto administratorius yra juridinis ar fizinis asmuo; bankroto administratoriaus dydis, darbuotojų skaičius, bankroto administratoriaus patirtis, šiuo metu administruojamų fizinių asmenų, taip pat įmonių skaičius ir pan.); antra, kriterijais, susijusiais su asmeniu, kurį reikia administruoti (asmens, kuriam keliami bankroto byla, valdomą turtą, kreditorių skaičių ir pan.); trečia, kriterijus, atskleidžiančius bankroto administratoriaus santykį su siūlomu administruoti fiziniu asmeniu (bankroto administratoriaus teritorinė buveinė (veiklos vieta) ir atstumas iki fizinio asmens, kuriam keliami bankroto byla, gyvenamosios vietos teismo, bankroto administratoriaus

kandidatūrą pasiūliusį asmenį, daugumos kreditorių (didžiausių kreditorių) pritarimas siūlomai kandidatūrai, siūlomo administratoriaus sutikimas vykdyti bankroto procedūras ir pan.). Pažymėtina, kad, įvertinęs konkrečias bylos aplinkybes, teismas gali suteikti teisinės reikšmės ir kitiems kriterijams, kurie negali būti diskriminaciniai, prieštaraujantys įstatymams ir kitiems teisės aktams. Taigi, fizinio asmens bankroto administratoriaus kandidatūroms įvertinti teismas gali pasirinkti bet kuriuos nurodytus ar kitus teisinės reikšmės turinčius kriterijus, tačiau kandidatūras turi vertinti pagal tuos pačius aiškius ir objektyvius kriterijus ir argumentuoti tokį savo pasirinkimą. Kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas, vertindamas bankroto administratoriaus kandidatūras, rėmėsi netinkamais kriterijais, juo labiau jais nepaneigė, kad pirmosios instancijos teismas, įgyvendindamas diskrecijos teisę, taikė teisiškai nereikšmingus kriterijus.

Kasacinis teismas papildomai nurodė, kad fizinių asmenų bankroto procese nustatyta galimybė skusti apeliacine ir kasacine tvarka tiek nutartį dėl bankroto bylos iškelimo, tiek dėl bankroto administratoriaus skyrimo. Tačiau šiuo atveju būtina atkreipti dėmesį į tai, kad toks reglamentavimas neturėtų tapti savitiksiu administratoriaus keitimu (galimybe keisti kitai šaliai nepatikusį administratorių vien dėl to, kad tai leidžiama įstatyme). Pirmosios instancijos teismo nutartis paskirti bankrutuojančio asmens administratorių, peržiūrint ją apeliacine tvarka, turėtų būti keičiama tik tuo atveju, jei paskirtas administratorius neatitinka FABĮ nustatytų reikalavimų arba yra kitos svarbios aplinkybės, dėl kurių paskirtas administratorius negali tinkamai atlikti savo pareigų. Tuo atveju, kai pirmosios instancijos teismas pasirinko bankroto administratorių iš kelių kandidatų, kurie iš esmės yra tinkami bei galėtų būti skiriami administruoti įmonę, ir išdėstė savo poziciją pagrindžiančius argumentus, apeliacinės instancijos teismas neturėtų naikinti šios nutarties, jei nėra tam įstatyme nustatyto pagrindo. Atsižvelgdamas į nurodytus argumentus, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo nutartį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-139-421/2015

Dėl Įmonių bankroto įstatymo 33 straipsnio normos aiškinimo

Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas dėl kreditoriaus teisės perimti bankrutuojančios įmonės turtą pagal Įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) 33 straipsnio 2 dalį. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad pareiškėjui (kreditoriui) naudotis ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise perimti neparduotą turtą nėra nei faktinių, nei teisinių prielaidų, nes turtas yra parduotas pagal kreditorių komiteto nutarimus dėl turto pardavimo tvarkos. Apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai, kad nėra duomenų, kodėl turtas negalėtų būtų perleistas pareiškėjui, o kreditorių komiteto nutarimai perleisti turtą už mažesnę kainą pažeidžia kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesus.

Kasacinis teismas nurodė, kad nekilnojamas turtas ir įkeistas nekilnojamas turtas visais atvejais turi būti parduodamas varžytynėse Vyriausybės nustatyta tvarka, o neparduoto iš varžytynių minėto turto pardavimo tvarką nustato kreditorių susirinkimas (komitetas). Atkreiptinas dėmesys, kad ĮBĮ 33 straipsnio 6 dalyje nustatyta hipotekos kreditoriaus teisė perimti iš varžytynių neparduotą turtą yra specialioji teisė ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalies prasme, bet ji nėra absoliuti, nes yra apribota laiko atžvilgiu – valią perimti turtą hipotekos kreditorius turi išreikšti per 20 dienų nuo neįvykusių varžytynių (pirmųjų ar antrųjų) dienos. Tai reiškia, kad jeigu hipotekos kreditorius po neįvykusių antrųjų varžytynių per 20 dienų terminą nuo neįvykusių varžytynių dienos neišreiškia valios perimti jam įkeistą turtą, vėliau tokia ĮBĮ 33 straipsnio 6 dalyje nustatyta teise jis nebegali pasinaudoti. Tačiau ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė neparduotą iš varžytynių turtą perduoti kreditoriams, vertinant šią normą sistemiskai su kitomis ĮBĮ 33 straipsnio dalimis, nėra apribota nei laiko, nei kreditorių subjektų atžvilgiu. Todėl aplinkybė, kad po neįvykusių antrųjų varžytynių kreditoriai savo nutarimu nustato tokio turto pardavimo tvarką, nepanaikina ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos bankrutavusios įmonės teisės perduoti turtą kreditoriams, įskaitant

įkeistą turtą. Šiedu bankrutavusios įmonės turto realizavimo būdai (kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka ar perduodant turtą kreditoriams) yra alternatyvūs, gali būti taikomi lygiagrečiai, todėl kreditorius, išreiškęs valią perimti turtą pagal ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalį, negali būti laikomas pirkimo dalyviu pagal bankrutavusios įmonės kreditorių susirinkimo (komiteto) nustatyta pardavimo tvarką. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalies norma nustato bankrutavusiai įmonei teisę, bet ne pareigą perduoti turtą kreditoriams, tačiau tokiu atveju kreditoriai, spręsdami klausimą, ar tęsti turto pardavimą pagal kreditorių susirinkimo (komiteto) nustatyta pardavimo tvarką, ar perduoti turtą kreditoriui, šiam išreiškus tokią valią, turi atsižvelgti į bankroto proceso tikslus bei ekonominį naudingumą, t. y. kuriuo atveju bankrutavusi įmonė ir jos kreditoriai gaus didesnę ekonominę naudą ir galės didesne apimtimi padengti kreditorių reikalavimus. Kasacinis teismas konstatavo, kad ĮBĮ 33 straipsnio 1 dalies ir 2 dalies normų konstrukcija nesudaro pagrindo teigti, jog, kreditoriams nustačius neparduoto iš varžytynių turto pardavimo tvarką, nebegali būti taikoma ĮBĮ 33 straipsnio 2 dalies norma ir turtas nebegali būti perduodamas kreditoriams, netaikant kreditorių susirinkimo (komiteto) nustatytos turto pardavimo tvarkos.

Atsižvelgdamas į bankroto proceso tikslus ir bankrutavusios įmonės, jos kreditorių ekonominį interesą, kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai pripažino, jog pareiškėjo pasiūlymas perimti jam įkeistus sklypus kartu su V. Š. pasiūlymu trečiąjį sklypą nupirkti labiau atitiktų kasatoriaus ir jo kreditorių interesus negu perleidžiant šį turtą už 40 000 Lt (11 584,80 Eur) mažesnę sumą pirkėjui kreditorių komiteto nutarimais nustatyta turto pardavimo tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-179-611/2015